

בארות המים

בכל מערבין

ל"ד ע"ב

נתנו במגדל ואבד המפתח הרי זה עירוב רבי אליעזר אומר אם אינו יודע שהמפתח במקומו אינו עירוב דקדק הרשב"א מדנקט רבי אליעזר לישנא דאס אינו יודע שהמפתח במקומו, ולא נקיט אס אין המפתח במקומו, שמעינן דדוקא היכא דידע דזדאי דהמפתח במקומו הוי עירוב, אך צספק פסול, דס"ל כרבי מאיר דספק עירוב אינו כשר, וכ"כ הריטב"א והר"ן, ויעוין בגאון יעקב.

עוד דקדקו הרשב"א הריטב"א והר"ן, דדוקא היכא דאין ידוע האס המפתח במקומו אינו עירוב, אך היכא דהניחו במקום המשתמר וידע דזדאי דהמפתח במקומו, אלא דאיהו שכיח היכן הניחו שפיר הוי עירוב, דעציד דמדכר היכן הניחו (ויעוין ברש"ש לה א).

אמר רבי זירא ביום טוב אמרו אבל לא בשבת - צביאור החילוק בין יו"ט לשבת מלינו כמה דרכים צדצרי הראשונים (צביאה וצסוגין) דהנה צביאה (לא צ) פרכי' הא קא סתר אהלך ומשני צאירא דליצני ופרכי' איני והאמר רב נחמן הני ליצני כו' שרגיניהו ודאי אקציניהו ומשני אמר רבי זירא ציום טוב אמרו אצל לא צצצת, וריהטא דסוגיא דהתם משמע דהחילוק בין שבת ליום טוב היינו צדין מוקצה, דאי משום סתירת אהל לעולם ליכא כיון דמיירי צאירא דליצני, אלא דמ"מ חלוקין לענין מוקצה, דציו"ט ליכא למיסר מדין מוקצה [ומשום דמוקצה הותר משום אוכל נפש או דהתירו חכמים משום שמחת יו"ט] וכן משמע מרש"י שס אמר רבי זירא ציום טוב התיר רבי מאיר כיון דמדרבנן הוא דאסור ומשום שמחת יום טוב שר, שהרי מותר צו אוכל נפש, אצל לא לשבת משום טלטול כרצ נחמן עכ"ל, וכ"ה צמאירי (צביאה צ) שס יעו"ס.

אולם צהמשך סוגיא דהתם נראה להדיא דהחילוק בין שבת ליו"ט הוי צדין סתירה, דאיתא התם אמר שמואל חותמות צצקרקע מתיר אצל לא מפקיע ולא חותך צצכלים מתיר

ומפקיע וחותרך אחד שבת ואחד יום טוב, מיתבי חותמות שבקרקע בשבת מתיר אבל לא מפקיע ולא חותרך ביום טוב מתיר ומפקיע וחותרך הא מני רבי מאיר היא דאמר אף פוחת לכתחלה ונוטל ופליגי רבנן עליה ואנא דאמרי כרבנן כו' יעו"ש, והתם דשרי להתיר בידים ל"ש כלל איסור מוקפה, וע"כ דפליגי בדין סתירה.

ובן ריהטת רש"י בסוגין (לה א ד"ה אצל) בשבת אין עירובו עירוב דלא שרו ליה רבנן למיסתה, משמע דיסוד הדין משום איסור תירה, וכן מבואר בריטב"א בסוגין וז"ל באורא דלצני, פירוש שאין כאן צנין גמור אלא לצנין סדורות זו על זו בלא טיט ואין כאן צנין וסתירה גמורה, ומיהו מדרבנן דמיא לסתירה ולפיכך אסרו בשבת דחמיר טפי, וציו"ט התירו מן הטעם שפרש"י ז"ל דלא לייתי לאימעוטי משמחת יום טוב כו' עכ"ל.

ובן מבואר בחי' הרא"ה (בבב"ה שם) וז"ל תמיהא מילתא לגבי הא מאי שנא יום טוב משבת הא ודאי צ"ט נמי אסיר לסתור שום סתירה צעולם בצתים שאין זו מלאכת אוכל נפש כו' ואיכא למימר כו' דצתים באורא דליצני החמירו משום דבקרקה מיחזי טפי צנין, וצ"ט הואיל הוא דהוי לענין אכל נפש העמידו הדבר על הדין להתיר אף בקרקע באורא דליצני עכ"ל.

ולכאוו' לדרך זו ז"ל דבאמת החילוק בין שבת ליום טוב הוי מתרי טעמי, חדא משום מוקפה, דאצניס הוו מוקפה וציו"ט הותר איסור מוקפה לצורך אוכל נפש, ומלבד זה איכא חילוק גם בדין סתירה וכדמוכחא ברייתא דחותמות (ויעוין עוד להלן).

ובאמת יעוין בראשונים בסוגין ובתוס' צביצה (לא ב) דהוכיחו מהכא דהותר מוקפה לצורך אוכל נפש, אולם הריטב"א בסוגין דחה וז"ל מסתברא דמתני' ליכא ראייה כלל דהיינו טעמא דמתני' מפני שכיון שניתנו הלצנים האלו ככאן לסתום ולהיות כעין דלת והסתימה היא צענין שמותר לפתוח אותה הרי אין העפר והלצנים מוקפין, ומעתה אין לנו ראייה להתיר טלטול האפר ביום טוב כו'.

ומבואר בדברי הריטב"א, דלרבי מאיר דסבר דליכא הכא איסור סתירה ציו"ט, ממילא לא הוו האצניס מוקפה כלל, ולכאוו' נראה מדבריו דלמסקנא החילוק בין שבת לציו"ט הוי רק בדין סתירה (אלא דממילא נפק"מ נמי לדין מוקפה) ולכאורה הוא דלא כמשמעות ריש הסוגיא צביצה.

ובתבו האחרו' דאיהו פירש הכי שינויא דגמ' צביצה, וכנראה לכאוו' דפירש התוס' ר"ד (בבב"ה שם) וז"ל אמר רבי זירא ביום טוב אמרו אבל לא בשבת, פירוש בודאי אי שרגינהו

לזנינא אקצינהו ואפי' ציוס טוב נמי אסור לטלטלן, אבל האי לא שרגיניהו אלא לסגור בהו אה הפירות וכיון דמתיר ר"מ לפתוח לכתחילה ואין צו משום סותר ולא הוקצו הלצנים כסדר זה שסידרן שם, אבל צודאי בשבת שאסור לפתוח הוקצו בלצנים כסידור זה ואפילו נפתח מאליו אסור לטלטלן ולישב עליהן עכ"ל.

בטעמא דרבנן דאסרי - הנה רבנן פליגי ואסרי אף בשבת, ויל"ד מאיזה טעם אסרי, והנה לתוס' ודעמייהו דלמדו מהכא דהותר מוקצה ציוס טוב לצורך אוכל נפש, ע"כ דרבנן פליגי צדין סתירה, וסברי דאף באירא דליצני חשיב סתירה מדרבנן, וכן מוכח בפשוטו מהא דתלי צסוגיא דהתם דין חותמות בפלוגתא דרבי מאיר ורבנן, והתם ל"ש איסור מוקצה אלא דין סתירה.

אולם בפסקי הרי"ד (בי"ה ס"ז) כתב וז"ל אמר רבי זירא ציוס טוב אמרו אבל לא בשבת, פירוש ציוס טוב דווקא התיר רבי מאיר שהותר צו אוכל נפש ואף על גב דמטלטל האצנים משום כבוד יוס טוב התירו, אבל בשבת שלא הותר צו אוכל נפש אסור לפחות משום דהו האצנים מוקצות, ותנא קמא סבר לא התירו לטלטל המוקצה אפי' ציוס טוב, אבל מיהו אם נפחת מאיליו נוטל ממקום הפחת, ואף על גב דאיתקצי לצין השמשות כיון דלא איתקצי מחמת איסור תורה אלא מחמת טילטול האצנים דמדרבנן אם נפחת נוטל ממקום הפחת, מידי דהוה אטבל שאסור לתקנו בשבת מדרבנן, ואמרי' לקמן צפרקין טבל מוכן הוא אלל שבת שאם עבר ותיקנו מתוקן, הכא נמי אף על פי שאסור לפחות משום מוקצה האם עבר ופחת הו מתוקן, וכל שכן אם נפחת מאיליו עכ"ל, ומבואר להדיא צדצרי הכא, דטעמא דחכמים דאסרי היינו מדין מוקצה, ולא מדין סתירה פ'.

אלא דלכא' הדברים צריכים ציאור, דהרי גבי חותמות ע"כ דטעמא דאסרי חכמים היינו משום סתירה, דהתם ל"ש מוקצה וכנ"ל (וכן פירש להדיא הרי"ד גופיה לקמן ס"ז) והרי צגמ' תלי דלינא דחותמות צדינא דצית, וע"כ דגבי צית נמי פליגי צדין סתירה וכנ"ל...

* **ולכאורה** הדברים סותרים לדבריו בתוס' ר"ד, דכל דליכא איסור סתירה ממיילא ליכא נמי איסור מוקצה, ומ"מ בין לדבריו בתוספותיו ובין לדבריו בפסקיו, נמצא דליכא מקור מהתם להתיר טלטול מוקצה ביו"ט לצורך אוכל נפש.